

קבוצת לימוד בפייסבוק – האם יכולה לשמש כתחליף למערכת ניהול למידה?

אפרת פיטרסה
האוניברסיטה הפתוחה ומכללת
הגליל המערבי
efratpe@openu.ac.il

גילה קורץ
המרכז ללימודים אקדמיים
gilak@mla.ac.il

חגית מישר טל
האוניברסיטה הפתוחה והמרכז
ללימודים אקדמיים
hagitta@openu.ac.il

Facebook Groups as an Alternative for Learning Management Systems (LMS)

Hagit Meishar Tal
The Open University, MLA

Gila Kurtz
MLA

Efrat Pieterse
The Open University,
Western Galilee College

Abstract

This paper describes a pilot in using Facebook as an alternative for a learning management system (LMS). The paper reviews the current research on the use of Facebook in the academia, analyzes the differences between Facebook groups and regular LMSs. The Paper reports on an precedential attempt to use Facebook group as a course website that serves as a platform for delivering content and maintaining interactions among the student and between the students and the lecturer. The paper presents findings from the student self assessment and reflections on their experience. The students expressed satisfaction from learning in Facebook and willingness to continue using these groups in future courses.

Keywords: Facebook, LMS, learning management systems, collaborative learning, e-learning, academia

תקציר

מאמר זה מתאר הפעלה נסיונית של קבוצת פייסבוק כתחליף למערכת לניהול למידה (LMS) בקורס אקדמי. המאמר סוקר את התפתחות המחקר הקשור בשילוב פייסבוק בלמידה ובהוראה האקדמיים בארץ ובעולם, מוצגים ההבדלים בין קבוצת פייסבוק למערכות LMS אחרות על יתרונותיו וחסרונותיו, ומתואר ניסיון תקדימי להשתמש בפייסבוק כסביבה מלווה קורס המשתמשת גם כמאגר תכנים, גם כסביבה לאינטראקציה בין הלומדים ובין הלומדים למרצה וגם כסביבה לביצוע פעילויות למידה מקוונות שיתופיות.

בסוף המאמר מוצגים ממצאים מהערכת הסטודנטים את הפעילות בקבוצת הפייסבוק ואת תפיסתם את סביבת פייסבוק כתחליף ל-LMS. הסטודנטים הביעו שביעות רצון מהפעילות ונכונות להמשיך להפעיל קבוצות כאלו גם בקורסים הבאים.

מילות מפתח: פייסבוק, מערכות ניהול למידה, למידה שיתופית, אקדמיה, למידה מקוונת

מבוא

השימוש במערכות לניהול למידה (LMS), כדוגמת HighLearn ו-Moodle, הפך בעשור האחרון לשימוש רווח בקרב האוניברסיטאות והמכללות בישראל ובעולם (Morgan, 2003, Vovides et al., 2007). תפקידן של מערכות ה-LMS הינו לספק תשתית טכנולוגית ל"אתרי קורסים" המאפשרים למרצים לממש שלוש מטרות עקריות: א. לאגם עבור הסטודנטים חומרי לימוד דיגיטאליים כדוגמת מאמרים, מצגות, סיכומי שיעורים ולארגנם במבנה וברצף המשקף את תכנית הקורס ב. לקיים פעילויות לימודיות אינטראקטיביות עם הסטודנטים בסביבת פורומים, מסמכים שיתופיים, wikis ובכלים נוספים. ג. לנהל את הלמידה בקורס, כגון להגיש עבודות ולבצע מבחנים, לבצע הערכה של הלמידה ולתת ציונים באופן מקוון.

לפני כשנתיים נפתחה בפייסבוק האפשרות ליצור קבוצות סגורות המאפשרות אינטראקציות א-סינכרוניות וסינכרוניות בין קבוצה מוגדרת של משתתפים וכן לשתף במידע ('סטטוסים') כדוגמת קישורים לאתרי אינטרנט, מסמכים טקסטואליים, תמונות, ביצוע סקרים וכד'. קבוצת הפייסבוק, מכילה בתוכה לפחות שניים מתוך שלושת המרכיבים המתקיימים במערכות לניהול למידה: מרכיב השיתוף בתוכן דיגיטלי ומרכיב האינטראקציה ובכך מעלה את האפשרות להפוך את הפייסבוק לסביבת למידה מלווה קורס ולהוות תחליף ל-LMS המסורתית.

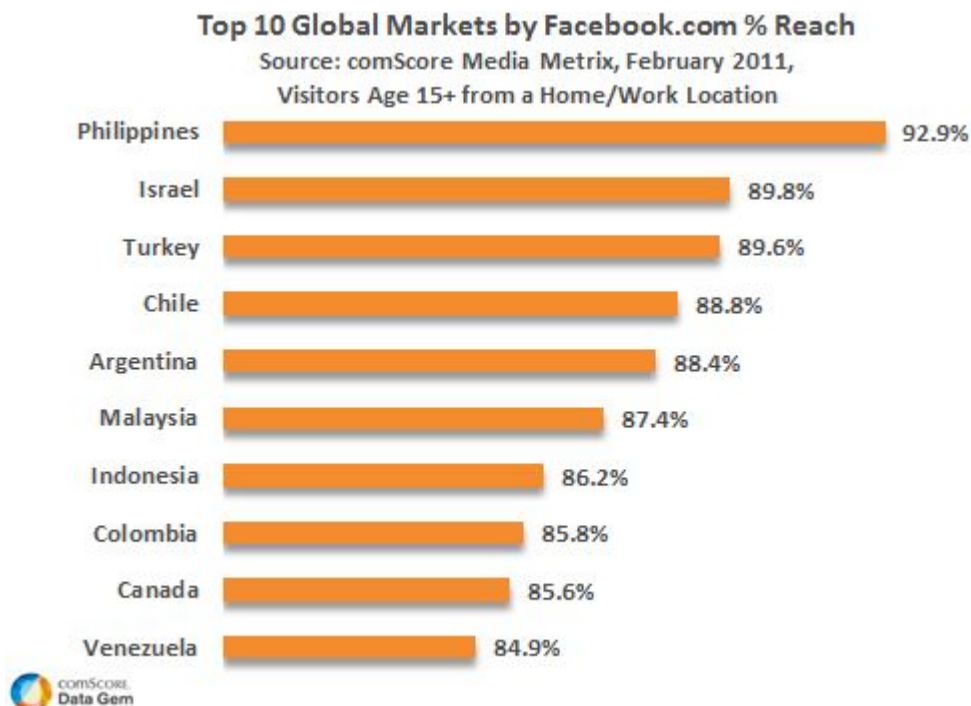
קבוצת הפייסבוק שונה מה-LMS בכך שהינה פתוחה, חינוכית ואינה בבעלות מוסד ההוראה. בכך, מפקיעה פייסבוק את הבעלות על המידע והריכוזיות בניהול המידע מן המוסד הלימודי ומעבירה אותה למרחב השיתופי. פייסבוק מגלמת בזאת את עקרון הביזוריות וחופש המידע הנעדר ממערכות ה-LMS הקונוונציונאליות (Mott, 2010). עיצוב הממשק של קבוצת הפייסבוק וארגון המידע בו גם הוא שונה באופן מהותי מזה הקיים במערכות ה-LMS הקונוונציונאליות. — בפייסבוק אין הבחנה בין תכנים ואינטראקציות כפי שקיים ב-LMS. כל תוכן המועלה לסביבה עולה כפוסט (סטטוס) לקיר הקבוצה ומאפשר התייחסות באמצעות Like או הוספת תגובה. הפוסטים מאורגנים באופן כרונולוגי דינמי בו תוכן חדש מופיע תמיד בראש רשימת הפוסטים, כך שגם פוסטים ישנים שהוספה להן תגובה חדשה "נדחפים" לראש הרשימה.

אחת המגבלות הקיימות בפייסבוק היא שהסביבה אינה מאפשרת אחסון של תכנים מסוגים שונים כמו מצגות, קבצים סרוקים, קבצי טקסט מעוצבים וכד'. לכן, כדי שאפשר יהיה להשתמש בסביבת הפייסבוק כסביבת למידה יש לשלב את השימוש בו עם אחסון קבצים במערכות אחרות לשיתוף מידע כדוגמת google docs ולקשר תכנים אלו לקבוצת הפייסבוק באמצעות הוספת קישור (Wang, 2011).

במאמר זה מתוארת הפעלה ניסיונית של קבוצת פייסבוק בקורס לתואר שני בחינוך במרכז ללימודים אקדמיים אור יהודה. ההפעלה לוותה בהערכה של הסטודנטים את הפעילות בסביבה, במטרה ללמוד את הנכונות של הסטודנטים להמיר את סביבת הלמידה המקוונת לפייסבוק. תוצאות סקר שביעות הרצון שבוצע בתום הקורס תוצגנה גם הן.

פייסבוק ושימושיה באקדמיה

פייסבוק היא אחת הרשתות החברתיות הפופולריות ביותר בעולם ובישראל. לפי נתוני אתר Checkfacebook מספר החברים בפייסבוק בישראל באוגוסט 2011 עמד על 3,488,120 איש (Checkfacebook.com). לפי סקר קומסקור אחוז החדירה של הפייסבוק בקרב משתמשי האינטרנט בני 15+ עומד בישראל על 89.8%. זהו המקום השני בעולם לאחר הפיליפינים. ישראל מובילה גם בשעות השיחה של משתמשיה בפייסבוק כ-10.5 שעות בחודש למשתמש (Comscore.com).

איור 1: חדירת הפייסבוק לשימוש בקרב בני 15+

כמו כל סביבה חדשה שמתפתחת באינטרנט, ולאז דווקא לצרכי למידה והוראה, כבר בראשית דרכה החלה התעניינות בשימוש שניתן לעשות בפייסבוק בהקשר האקדמי. המחקרים שעסקו בהקשר זה בחנו את השימוש שעושים סטודנטים ברשתות החברתיות באופן כללי (Cheung, et al. 2011; Pempek, 2009; Hew, 2011). ממחקרים אלו עולה שהלמידה לא נכללת בין הפעילויות המרכזיות שמקיימים הסטודנטים בסביבה זו (Roblyer et al., 2010). מחקר בריטי בחן את התכנים בהם משתפים סטודנטים בקולג' את חבריהם דרך הפייסבוק. המחקר העלה כי רק 4% מהסטטוסים שהסטודנטים פרסמו מכילים תוכן הקשור ללימודיהם. התכנים מתייחסים לחוויותיהם מהלימודים באוניברסיטה, החלפת מידע פרקטי לגבי מהלך הלימודים, ושיתוף מידע אקדמי. הפייסבוק שימש גם כאמצעי לביטוי לקשיים במהלך הלמידה המכוון לקבלת תמיכה מוראלית מחברים ושיתוף בהיבטים הומוריסטיים הקשורים בחוויית הלמידה (Selwyn, 2007; Selwyn, 2009).

מחקרים ממוקדים יותר בחנו את השימוש שעושים סטודנטים ברשתות חברתיות לצרכים הנוגעים ללימודיהם האקדמיים. מחקרים אלו גילו כי הרשתות החברתיות הן אחד הכלים בהם נעזרים סטודנטים חדשים כדי להתאקלם ולהכיר סטודנטים חדשים טרם תחילת הלימודים ותוך כדי הלימודים (Madge et al, 2009).

מחקרים שבחנו את האפשרות לקיים אינטראקציות מורה-תלמיד באינטרנט זיהו שהבעיה המרכזית בעניין זה היא מידת הנכונות של מורים להיות "חברים" של הסטודנטים שלהם ולהיפך. החיבור בין סביבה חברתית לסביבה הלימודית נתפס במקרים רבים כחזירה לפרטיות וחשיפת יותר (Forte, 2006, Mendez et al. 2009). מחקר שקיימו מייזר ואחרים (Mazer et al. 2007) בחן את ההשפעה של חשיפת חייהם האישיים של המורים בפני תלמידיהם דרך פייסבוק. מחקר זה מעיד על כך שברוב המקרים חשיפה מוגברת של המורה בפייסבוק תרמה לתפיסת הסטודנטים את המרצה כאמין ואנושי. יחד עם זאת מדגישים החוקרים את העבודה שחשיפת היתר עשויה להיות עניין רגיש. מרצים רבים אינם מעוניינים בחשיפה זו ומעדיפים להסתיר את חייהם האישיים מן התלמידים. גם סטודנטים רבים אינם מעוניינים בחשיפה זו, כלפי מרציהם ואף כלפי עמיתיהם ללמידה, ומעדיפים לעשות הפרדה בין המרחב הלימודי ובין המרחב החברתי (Abel, 2005, Grosseck).

(et. al., 2011). לאור כל אלה נראה שסביבת הפייסבוק אינה סביבה מתאימה לקיום אינטראקציות מורה-תלמידים.

לא יפליא, אם כן, שמחקר שנערך בישראל לגבי דפוסי השימוש בפייסבוק באקדמיה הישראלית (Furkush-Baruch & Hershkovits, 2011) העלה שהשימוש שנעשה בפייסבוק באקדמיה הוא בעיקר לצרכי פרסום ויחסי ציבור ומעט לצרכי יצירת רשת חברתית ארגונית. השימוש בפייסבוק לצרכי למידה והוראה לא נזכר כלל כאחת האפשרויות.

עם הופעתן של "קבוצות" בפייסבוק, שהשתתפות בהן אינה דורשת מן החברים לקבוצה להיות "חברים" ולחשוף את חייהם זה בפני זה, עלתה שוב האפשרות של יצירת "קבוצת לימוד" שבהן משתתפים סטודנטים ומרצים שאינם "חברים" אלו של אלו. בתנאים אלו, הופכת שאלת האפשרות להשתמש בקבוצת הפייסבוק כתחליף ל-LMS לרלוונטית יותר.

קבוצת הפייסבוק ניתנת להקמה על ידי כל משתמש פייסבוק. עם הקמת הקבוצה מקים הקבוצה יכול להזמין משתמשי פייסבוק אחרים להירשם לקבוצה על ידי הפניית בקשת הצטרפות לקבוצה. מקים הקבוצה יכול לבחור לסגור את הקבוצה למשתמשים רצויים בלבד או לפתוח אותה לכל. במקרה של קבוצת למידה סגורה, המידע המפורסם בקבוצה אינו מופיע ברישומי הפעילות של המשתמש כמו כל יתר פעילותו בפייסבוק אלא מפורסם רק בקרב חברי הקבוצה.

איור 2: ממשק קבוצת הפייסבוק

מרכז קבוצת הפייסבוק הוא הקיר המשותף (Wall). על הקיר ניתן לחברי הקבוצה לשתף תכנים מסוג סטטוסים (הודעות טקסט פשוטות), קישורים לאתרי אינטרנט, תמונות, סרטוני וידאו. כמו כן מאפשר הקיר יצירת שאלות סקר לחברי הקבוצה (ראה איור 2).

לצד הפעילות המתקיימת על הקיר מאפשרת קבוצת הפייסבוק גם יצירה של מסמכים Docs שמרוכזים בחלונית מוגדרת (ראה איור 2). המסמכים שניתן ליצר בתיבה זו הם מסמכים פשוטים ביותר, שניתנים לעיצוב מינימלי בלבד. עוד מאפשרת הקבוצה ליצור "אירועים". אירועים הם פריטים שמונתנים בזמן ומאפשרים תגובה של החברים מסוג "משתתף, לא משתתף".

כל החברים בקבוצת הפייסבוק מוצגים עם תמונת הפרופיל שלהם בחלונית המיועדת לכך כאשר אלו הנמצאים כרגע בפייסבוק מקבלים חיווי מיוחד המעיד על נוכחותם (ראה איור 2). חברי הקבוצה יכולים לפתוח בשיחת מסרים מיידיים זה עם זה וכן בשיחת ועידה סינכרונית עם הקבוצה כולה.

הקבוצה מספקת גם אפשרות חיפוש פנימי של פעילויות לפי מילות מפתח שתומכות באחזור מידע בסביבה.

נסיון להפעיל קבוצת פייסבוק שתשמש תחליף ל-LMS מתוארת במאמר של וואנג ואחרים (Wang et al., 2011). הכותבים טוענים כי לקבוצת הפייסבוק יש פוטנציאל לשמש כתחליף ל-LMS. היא מכילה בתוכה את המרכיבים הפדגוגיים, החברתיים והטכנולוגיים הנדרשים מ-LMS. היא מאפשרת לשתף בחומרי למידה ולקיים דיונים. יחד עם זאת טוענים הכותבים שעדיין נתפסת סביבת הפייסבוק לסביבה שאינה לגמרי בטוחה ופוגעת במידת מה בפרטיות משתתפיה.

מקרה בוחן בהפעלת קבוצת פייסבוק כתחליף ל-LMS

הקורס בו הופעלה קבוצת פייסבוק כתחליף ל-LMS הוא הקורס "היבטים בינלאומיים בתקשוב החינוך" שנלמד במסגרת התוכנית לתואר שני בחינוך, מגמת תקשוב ולמידה במרכז ללימודים אקדמיים. הקורס הוא קורס הנלמד במפגשי פנים אל פנים חד-שבועיים במשך 13 שבועות. לקורס היו רשומים 50 סטודנטים. הסטודנטים בתכנית הם אורייני מחשב ויש לציין כי כסטודנטים הם פתחו עוד לפני הקורס קבוצת פייסבוק שמטרתיה חברתיות וא-פורמליות וההרשמה אליה הייתה מרצון ולא הכרח.

קבוצת הפייסבוק של הקורס נפתחה בסמוך לתחילת הקורס והוצגה על ידי המרצה כסביבה המלווה את הקורס. הסטודנטים נדרשו להירשם אליה כחלק מחובות הקורס שכן המטלות שהיה צריך לבצע בקבוצה היוו חלק מהציון הסופי בקורס. הפעילות בסביבת קבוצת הפייסבוק של הקורס כללה את המרכיבים הבאים:

פרסום מצגות הקורס

לשם כך נדרש שילוב בין הפייסבוק והגוגל דוקס. בשלב ראשון המרצה העלתה לגוגל דוקס את המצגות שהכינה. בשלב שני פתחה המרצה מסמך doc בקבוצת הפייסבוק. הסיבה לפתיחת מסמך doc ולא להוספת קישור דרך הקיר היתה הרצון ליצור מאגר מוגדר של מצגות בחלון ה-Docs. במסמך שנוצר הוסיפה המרצה קישורית למצגת שאוחסנה בגוגל דוקס. מרגע שהמצגות פורסמו הן הופיעו גם על הקיר וניתן היה להגיב אליהן או לשאול עליהן וכן להורידן לשמירה על מחשב הסטודנט.

מענה על מטלות

הפעילות בקבוצת הפייסבוק של הקורס כללה חמש מטלות, בהן מטלות חיפוש ואיגום מידע ושיתופו עם עמיתים, מטלת הערכת עמיתים, מטלת דיון מקוון ומטלת סיכום כמותי ורפלקטיבי.

שאלות ובקשות למרצה

קבוצת הפייסבוק שימשה גם כאמצעי תקשורת בין הסטודנטים למרצה. המרצה הבהירה שניתן לפנות אליה בבקשות אישיות דרך הדואר הפנימי של הפייסבוק.

תמיכת עמיתים ודיונים ספונטניים

הפעילות בקבוצת הפייסבוק הולידה תופעה של תמיכת עמיתים. סטודנטים העלו לפייסבוק בקשה לעזרה טכנית/תכנית וזכו לקבלת עזרה מעמיתיהם ללמידה. קבוצת הפייסבוק שימשה גם כקבוצת תמיכה חברתית. כמו כן התפתחו בקבוצת הפייסבוק דיונים ספונטאניים על נושאים שנלמדו בכיתה ו/או נושאים קשורים בדרך ישירה או עקיפה לנושא הלמידה.

ממצאי הערכת הסטודנטים את הפעילות בקבוצת הפייסבוק

עם סיום הפעילות בפייסבוק ביצעו הסטודנטים מטלת הערכה מסכמת. במסגרת זו התבקשו הסטודנטים לבצע רפלקציה על פעילותם ולעמוד על הקשיים בהם נתקלו במהלך הלמידה. ניתוח תוכן של התשובות מן הרפלקציה בוצע בשני שלבים. בשלב ראשון זוהו תמות חוזרות על ידי כל אחת מן החוקרות ועוצבה רשימת תמות המבוססת על הסכמה בין שופטים. בשלב שני קודדו כל ההיגדים לתמות המסוכמות ע"י אחת החוקרות. בדיקה חוזרת של הקידודים נערכה ע"י שתי החוקרות האחרות ונמצאה מהימנות בין שופטים מעל 85%. ניתוח תשובות הרפלקציה מעלה כי הסטודנטים חוו את הלמידה בסביבת פייסבוק כתורמת בשלושה מישורים: בקשר עם עמיתים, בתקשורת עם המרצה ובהתאמה לסגנון הלמידה האישי שלהם. כמו כן חזרה על עצמה תימה רחבת המבטאות חוויה של אינטנסיביות ומיידות המתקיימת בסביבה בכל שלושת הרמות.

קשר עם עמיתים

מתוך 43 סטודנטים שענו על השאלון 32% הדגישו את חווית השיתופיות בלמידה כחוויה מרכזית, 23% הדגישו את חשיבותה כמרחב המאפשר הכרות אישית וגיבוש קבוצתי של הכיתה ו-20% התייחסו ליתרון של הסביבה כסביבה לסיוע הדדי ברמה הטכנית והלימודית כאחת.

קשר עם המרצה

53% מהסטודנטים שהעריכו ראו בקבוצת הפייסבוק סביבה למילוי חובות הקורס בעוד 16% הדגישו גם את יתרון הסביבה לקבלת סיוע והבהרות בתהליך הלמידה. נראה כי קיימת הלימה בין תימות אלו לכמות הפעילות הכוללת של הסטודנטים.

למידה אישית

11% מהסטודנטים תיארו את פעילותם באתר כפעילה ויוזמת בעוד ש 25% תארו את פעילותם כתגובתית. כאן גם באה לידי ביטוי הבחנה בין סטודנטים פעלתנים ואקספרסיביים לסטודנטים שהגדירו את עצמם כפסיביים ובעלי קשיים בהתבטאות בכתב. 18% הסטודנטים תארו את הסביבה ככזו המאפשרת להם ביטוי עצמי, בעוד ש-13% תארו השתתפות פסיבית יותר הכוללת קריאה ומעקב אחר הפעילות או שימוש ב"לייק" כאמצעי להצגת נוכחות מבלי צורך להתבטא באופן מפורט יותר.

אינטנסיביות

25% מהסטודנטים חזרו והדגישו את חווית הלמידה באינטרנט כאינטנסיבית, מיידית ומהירה. אחת הסטודנטיות אף הגדירה את החוויה כ"מדבקת": "יש משהו "מדבק" בתגובות ומכאן גם יותר תגובות".

דוגמא לרפלקציה המכילה את רוב המרכיבים הנ"ל:

"בקבוצה של היבטים גלובאליים נכנסתי למעשה לסביבה שבה השתתפו כל הסטודנטים והמרצה ונחשפנו למגוון דעות וחומרים שכולם העלו. נוצר קשר מידי בין כולם. אני מרגישה שהסביבה תרמה לגיבוש הקבוצה, לקשר ישיר עם המרצה וכמובן מקום ל"שמוע" את כולם בכל נושא שעלה. האפשרות להביע את דעתי באופן מידי היתה לי מאד נוחה והתאימה לי מאד והשתמשתי בה בהרבה מקרים. מהירות התגובות של כל חבריי ללימודים נתנה תחושה של "שיחה" אמיתית וגרמה לי להמשיך להגיב ולהביע הסכמה או חוסר הסכמה עם צורך לנמק מדוע. הצורך לכתוב הכל חייב אותי לנסח את דעותיי בצורה מדויקת וזהירה".

מתוך 43 סטודנטים 34% דיווחו שלא היו להם קשיים כלל. הקשיים הנפוצים שעמם התמודדו הסטודנטים 1. קושי באיתור פריטים והתמצאות בסביבה (39%) 2. עומס (27%) הנובע כנראה מתחושת האינטנסיביות 3. אי נוחות בטשטוש הגבולות בין חברתי ללימודי (4%). 4. קושי להתבטא בכתב ולהשתתף (4%).

הסטודנטים התבקשו לציין באיזו מידה תרמה קבוצת הפייסבוק ללמידה שלהם בקורס בסולם של 1-5. ממוצע התשובות הגיע ל-4.1. לשאלה "האם תמליצו להפעיל קבוצת פייסבוק במתכונת זו גם בקורסים אקדמיים אחרים?" ענו 86% מן הסטודנטים "כן" ו-14% – לא.

דיון

הפעילות בפייסבוק והערכת הסטודנטים את פעילותם בסביבה זו, מעידים על כך שהפעילות בסביבה נתפסה ע"י הסטודנטים כפעילות מוצלחת והסביבה כסביבה תומכת למידה שרוב הסטודנטים רוצים להמשיך ללמוד בה. עיקר יתרונה של סביבת הפייסבוק על פני סביבות דיון אחרות היא בעובדה שהיא מעוררת ומזמינה לתגובה ומעורבות. עובדה זו היא פועל יוצא של המבנה המיוחד של ארגון המידע בפייסבוק. לכל פריט מידע שעולה לסביבה ניתן להגיב או להתייחס באמצעות like. אפשרות זו יוצרת דינמיקה של השתתפות אקטיבית ולא רק של צריכת מידע כפי שקורה פעמים רבות בסביבות ניהול למידה אחרות, ההתייחסות באמצעות ה-Like מאפשרת גם לסטודנטים פחות אקטיביים להביא לידי ביטוי את נוכחותם בסביבה.

יתרונותיה של הסביבה הם גם חסרונותיה. הדינמיות והאקטיביות בקבוצה נתפסת ע"י חלק מן הסטודנטים כעומס המכביד על ההתנהלות היום-יומית. דינמיות זו באה במידה רבה גם על חשבון ארגון וסדר סטטי של תכנים, הנתפס ע"י הסטודנטים כקושי בהתמצאות ובאחזור מידע. שימוש מושכל בכלי ארגון המידע הקיימים בקבוצה (חלונית docs) משפר באופן משמעותי את בעיית ההתמצאות ומקל על הסטודנטים.

עם כל הנאמר לעיל יש לזכור שהסביבה עצמה אינה האחראית הבלעדית ליצירת הדינמיקה הלימודית המתקיימת בה. הפעלת הלומדים ע"י המרצה, הגדרת המטלות לביצוע, מהירות ואיכות התגובות של המרצה במהלך המטלה, המוטיבציה בקרב הלומדים והעובדה שהפעילות בסביבת הפייסבוק היתה חלק מפעילות חובה בקורס וקיבלה משקל בציון הכולל, כל אלה תרמו להצלחתה של הפעילות ולדינמיקה שהתפתחה בה. מחקר המשך המשווה בין הפעילות בסביבה זו של קבוצות לימוד נוספות, ומודלים שונים להוראה, יוכל לחדד את מידת השפעתה של הסביבה על הדינמיקה שנוצרה בה.

סיכום

מקרה הבוחן שתואר לעיל מוכיח שתכנון והפעלה של פעילות לימודית במסגרת קבוצת פייסבוק היא אפשרית ואף מניבה תוצאות חיוביות. ניתן למנף את המבנה הדינמי המיוחד של קבוצת הפייסבוק להפעלת תהליכי למידה הדורשים אינטראקטיביות בין לומדים ובין לומדים למרצים. נראה שקבוצת הפייסבוק אינה רק "עוד קבוצת דיון", אלא סביבה יחודית המסוגלת להוות אלטרנטיבה מעניינת למערכות ניהול הלמידה המוכרות המסורתיות.

מקורות

- Abel, M. (2005) Find me on Facebook . . . as long as you are not a faculty member or administrator. *Esource for College Transitions*, 3(3), pp. 1-12.
- Cheung, C. M. K., Chiu, P., & Lee, M. K. O. (2011). Online social networks: Why do students use facebook? *Computers in Human Behavior*, 27(4), 1337-1343.
- Furkush-Baruch, A. Heshkovitz, A. (2011) The use of social networks by higher-education institutes in Israel . Y. Eshet-Alkalai, A. Caspi, S. Eden, N. Geri, Y. Yair (Eds.) *Proceedings of the Chais conference on instructional technologies research 2011: Learning in the technological era*, Raanana: The Open University of Israel.
- Grosseck, G., Bran R. and Tiru, L. (2011) Dear teacher, what should I write on my wall? A case study on academic uses of Facebook, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 15, 1425-1430.

- Hew, K. (2011) Students' and teachers' use of Facebook, *Computers in human behavior*, 27 (2011) 662-676, retrieved from <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1937203.1937626>
- Mazer, J.P., Murphy, R.E. & Simonds, C.J. (2009). The effects of teacher self-disclosure via Facebook on teacher credibility. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 175-183.
- Mendez, J. P., Curry, J., Mwavita, M., Kennedy, K., Weinland, K., & Bainbridge, K. (2009). To friend or not to friend: Academic interaction on Facebook. *International Journal of Instructional Technology & Distance Learning*, September 2009.
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227-238.
- Morgan, G. (2003). Faculty use of course management systems. Retrieved January 20, 2007 from <http://www.educause.edu/ir/library/pdf/ers0302/rs/ers0302w.pdf>.
- Mott, J. (2010) Envisioning the post-LMS era: The open learning network, *EDUCAUSE Quarterly Magazine*, 33, 1.
<http://www.educause.edu/EDUCAUSE+Quarterly/EDUCAUSEQuarterlyMagazineVolum/EnvisioningthePostLMSEraTheOpe/199389>
- Roblyer, M. D., McDaniel, M., Webb, M., Herman, J., & Witty, J. V. (2010). Findings on Facebook in higher education: A comparison of college faculty and student uses and perceptions of social networking sites. *Internet and Higher Education*, 13(3), 134-140.
- Selwyn (2007). Screw Blackboard... do it onFacebook!': an investigation of students' educational use of Facebook, paper presented to the 'Poke 1.0 – Facebook social research symposium', University of London, 15th November 2007.
- Selwyn, N. (2009). Faceworking: Exploring students' education-related use of Facebook. *Learning, Media and Technology*, 34(2), 157-174.
- Vovides, Y., Sanchez-Alonso, S., Mitropoulou, V. & Nickmans, G. (2007) The use of e-learning course management systems to support learning strategies and to improve self-regulated learning. *Educational Research Review*, 2(1), 64-74.
- Wang, Q., Woo, H. L., Quek, C. L., Yang, Y. & Liu, M. (2011). Using the Facebook group as learning management system: An exploratory study. *British Journal of Educational Technology*. doi: 10.1111/j.1467-8535.2011.01195.x